

Verkondiging zondag 3 april 2011 - Laetare

Gereformeerde Kerk van Loosdrecht
ds. Stefan Dijkhuizen

Lezing: Johannes 9

Verkondiging:

Geliefden van onze Heer,

in deze Veertigdagentijd gaat het steeds over ontmoetingen die Jezus heeft op weg naar het Paasfeest. Als je iemand ontmoet, dan zie je elkaar, dan kijk je elkaar aan. Er is herkenning bij een oude bekende, of juist nieuwsgierigheid als je iemand treft die je nog niet zo goed kent. In een echte ontmoeting zie je de ander, en weet je op jouw beurt dat ook jij gezien wordt.

Het evangelie stelt ons vandaag de dringende vraag naar onze visie. Naar onze blikrichting. Naar onze bril, die we allemaal op onze neus hebben. Zie jij werkelijk wat je denkt te zien, of ben je ziende blind? Kun jij de ander echt zien, of staar je je stekeblind op jezelf en jouw eigen waarheid?

Wij leven in een tijd van zien en gezien worden. Wij willen eerst zelf zien, en dan pas geloven. Op zichzelf is dat een prima instelling, maar soms denken wij van tevoren allang te weten wat we zien. Of gaat het er meer om wat je wilt zien, dan om wat je kunt zien.

Bovendien denken wij maar al te vaak dat we de werkelijkheid en de samenleving om ons heen objectief waarnemen. We kunnen zelf wel bepalen wat goed en niet goed is, dat hoeft een ander niet voor ons te doen. Hoe dan ook, worden wij allemaal bepaald door het hebben van een bepaalde visie, die we maar moeilijk los kunnen laten. Onze blik is onherroepelijk een Westerse blik, welvarend, 21e eeuws, en ga zo maar door. We hebben aardig door hoe het zit in het leven.

Maar dan dit verhaal. Dit lange verhaal. Om te voorkomen dat we het reduceren tot een van de vele wonderverhalen over Jezus, hebben we het helemaal gelezen. En iedereen zal beamen dat het hier in de eerste plaats niet om een medisch verslag gaat.

Het is een verhaal dat ons na laat denken over wat we zien, wat we denken te zien. Zijn we ziende blind, of zouden we misschien uit onze blindheid tot het licht kunnen komen? De blinde van geboorte gaat steeds beter zien wie Jezus is. De anderen, met de Farizeeën voorop, maar ook de omstanders en misschien zelfs de leerlingen Jezus zelf, zij worden alleen maar blinder.

Het is een merkwaardig hoofdstuk. Het wonder en de wonderdoener, ze lijken wat naar de achtergrond te verdwijnen door de reacties van de mensen om de blinde man heen.

In een dynamisch proces buitelen de vragen, het onbegrip en de vooroordelen over elkaar heen. Jan en alleman heeft zijn mening kant en klaar, helder voor ogen hoe het zit. En het lijkt te eindigen in pure frustratie en boosheid als zowel de blind geboren man als Jezus - even oneerbiedig gezegd - totaal uitgekotst worden. Weggezet, weggejaagd, Geëxcommuniceerd, zoals de kerk dat later zo mooi is gaan noemen.

De blinde man is weliswaar genezen, maar nu is hij pas echt invalide, in de meest letterlijke zin: In-valide, dat is on-geldig, zondig van geboorte. Over en uit. Weg ermee!

Hoe komt het toch dat wij mensen soms zo vast zitten aan onze eigen levensvisie- en overtuiging?
Hoe komt het toch dat werkelijk 'zien' zo moeilijk is?
Is het angst, is het kortzichtigheid? Teleurstellingen?
Waarom lijden wij allemaal aan blinde vlekken, hebben we dode hoeken, denken in tunnelvisies?

Wat is het precies, dat Jezus blijkbaar op zo'n andere manier kan kijken naar de mensen om hem heen? Op zo'n manier, dat hij ze ontmoet, en ze echt ziet?

Als dit verhaal meer is dan één van die wonderverhalen, dan worden niet voor niets naast Jezus en de blinde man al die andere deelnemers zo uitgebreid genoemd. Mensen die maar vragen en oordelen, aan één stuk door. Misschien herkennen we er iets van onszelf in, het moet haast wel.

Allereerst zijn er de leerlingen. Je zou toch zeggen, degenen die Jezus het beste kennen. Zij zien hem dagelijks. Maar in tegenstelling tot Jezus zien zij de man niet. Ja, zij zien de blindheid, en willen meteen een verklaring. Is het een straf? Is het zonde? Van hem, of van zijn ouders? Nota bene in bijzijn van de man zelf worden de theorieën op tafel geworpen.

Een oude, maar zeker niet ver-ouderde vraag. Want ook wij willen een reden, een oorzaak, een verklaring. Ook wij moeten een antwoord. Komt het door mijzelf, door anderen, door God? Wie heeft het gedaan, wie is er verantwoordelijk? Of: Waaraan heb ik dat verdiend? Het is in- en in menselijk.

Het antwoord van Jezus is resoluut. Niet door de man zelf, niet door zijn ouders, niet door God. Jezus zoekt geen oplossing, Jezus zoekt de verlossing voor de man. Jezus zoekt waar God te vinden is in de situatie van de man, hoe het licht weer kan gaan schijnen. Jezus ziet met ogen van liefde, vol bewogenheid, en niet met ogen die oordelen en calculeren.

Jezus wijst naar God als bevrijder en schepper, daar waar de mensen rekenen en berechten en dat beeld ook van God hebben. Zoals God ooit de mensen formeerde van stof en aarde, zo zal door de modder op de ogen van de blinde man het licht weer schijnen. Jezus doet niets anders dan dat licht weer laten schijnen, Hij is zelf het licht in deze wereld. Mensen worden weer opgericht, geheeld en herschapen, in plaats van afgerekend, weggezet, beoordeeld.

De mensen uit de omgeving van de blinde man zijn de volgende die reageren vanuit hun eigen vastgeroeste blik. Zij zien die bedelaar, of ze zijn er altijd zo aan voorbij gelopen dat ze hem nu zeker niet herkennen. En als de man het dan toch echt blijkt te zijn, kunnen ze alleen maar vragen: Hoe, wat en wie?

Het antwoord dat de man geeft, bevalt hen blijkbaar niet, want ze gaan met hem naar de Farizeeën. Jezus heeft immers arbeid verricht op de sabbat, door te kleien en de man op weg te sturen naar Siloam, het rituele bad van Jeruzalem. En opnieuw vertelt de blind geborene wat er met hem gebeurd is.

Maar ook de Farizeeën komen er niet uit. Ze raken zelfs verdeeld. Dit komt niet van God, want het is sabbat, en dan mag dit niet! Of: Hoe kan een zondig mens als Jezus dit nu doen? Want met hun blik weten ze immers precies hoe de wereld in elkaar steekt, wie aan welke kant staat, wat goed en niet goed is.

Daar hebben mensen ook behoefte aan: Duidelijkheid, Ordnung muss sein! Plus en min, goed en fout.

De man weet bij dit kruisverhoor niets anders uit te brengen dan 'Hij is een profeet'. Maar dat bevalt de theologen niet, want zij zijn immers de Schriftgeleerden.

Ze gaan vervolgens naar de ouders van de man. Die houden zich wijselijk wat de vlakke, want anders dreigt het gevaar van uit de synagoge gegooid te worden. En zoals blindheid in die tijd als ergste straf van God gezien werd, zo gold na het doodstraf de verwerping uit de synagoge als zwaarste maatregel. Dan werden alle banden doorgesneden, religieus, maar ook sociaal en economisch. Maar goed, ook daar weten wij na 20 eeuwen kerkgeschiedenis helaas nog alles van.

Opnieuw gaan de Farizeeën naar de man toe. De sfeer wordt dreigend, ze willen hem dwingen tot negatieve uitspraken over die Jezus. Het kan gewoon niet! Jezus is een zondaar!

De man herhaalt alleen maar wat hij al eerder zei: Het enige dat ik weet, is dat ik eerst blind was, maar nu weer kan zien. En of iemand een zondaar is, daar ga ik niet over.

De Farizeeën knappen vervolgens haast uit hun vel. 'Jij bent zelf een leerling van hem!' Maar wij, wij zijn de ware kerk, wij weten hoe het zit, wij hebben de juiste visie! Het is ongehoord en nog nooit eerder gebeurd, dus het kan niet!

De blinde man weet dat ook. In het hele Oude Testament is immers nergens sprake van de genezing van blindheid. Alleen in de profetieën wordt het voorspeld, dat de blinden weer zullen zien, de lammen lopen. Het zal een teken zijn van de komst van de Messias. Maar wil je dat zien?

Het kost hem op zijn genezing na alles. Ze gooien hem eruit. In zoverre hij al mee deed, als blinde werd hij toch al als zondaar gezien, is dat nu helemaal over en uit. Hij bestaat eenvoudigweg niet meer voor de religieuze autoriteiten.

En dan komt Jezus weer om de hoek. En opnieuw ziet hij de man, zoekt hem op. Jezus zoekt immers altijd op wat kwijt is geraakt, verstoten, uitgekotst. Daar is kerk, daar schijnt zijn licht.

En daar waar het oordelen de hele tijd aan de omstanders en de Farizeeën leek te zijn, is het eindoordeel toch echt aan de Messias zelf. Zijn komst is een oordeel zelf, een scheiding tussen donker en licht. En zij die zien, of denken te zien, zullen blind blijken te zijn, en andersom. Scheppen is scheiden, zo bepleitte een Oudtestamentica een paar jaar geleden. Het licht dat Jezus brengt, dat Jezus uitstraalt, brengt ook onderscheiding aan. Jezus ziet en is bewogen. De anderen zien ook, maar doen alleen aan wikken en wegen van de ander.

De Farizeeën lijken van geen ophouden te weten. 'Wij zijn toch zeker niet blind?' Ben je nu helemaal? Het is verbijsterend hoe zeer wij mensen vast zitten aan ons wereldbeeld, aan onze visie, aan onze levensovertuiging.

De Messiaanse rechter oordeelt echter anders: 'Was u maar blind, dan zou u zonder zonde zijn. Maar u beweert dat u kunt zien, en dus blijft uw zonde.'

Jezus wenst ze geen handicap toe, geen lijden of geen straf. Maar hij laat wel zien dat de enige manier van werkelijk zien, een zien is van mededogen. Vanuit het hart, in het licht van schepping en herschepping, mensen die opgericht worden, en er weer bij horen. Er moet licht zijn!

Jezus' licht blijkt zo sterker te zijn dan alle oogkleppen bij elkaar. De twee modderplakkaten op de ogen van de man zijn het symbool van het niet willen zien. Van de theorieën over goed en kwaad, zonde en straf. Jezus wijst dat resoluut van de hand. Laten wij ons verlichten door Hem? In de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.